

رؤسای محترم دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و پژوهشی

با سلام و احترام

با توجه به اهمیت موضوع عفاف و حجاب و در راستای اجرای مصوبه جلسه شماره ۸۲۰ مورخ ۱۳۹۸/۶/۱۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی با عنوان "مجموعه تکمیلی راهکارهای اجرایی گسترش فرهنگ عفاف و حجاب" و مصوبه جلسه ۳۳۱ مورخ ۱۳۹۸/۶/۱۱ شورای اسلامی شدن دانشگاه‌ها با عنوان "مجموعه اقدامات عملیاتی برای حفظ و تقویت پوشش و اخلاق حرفه‌ای"، طی بحث و بررسی‌های کارشناسی و مرور تجربه‌های موفق دانشگاهی، "توصیه‌نامه سیاستی و اجرایی پوشش دانشگاهی" به همراه کتابچه "مجموعه قوانین و مصوبات مربوط به عفاف و حجاب در آموزش عالی"، برای بهره‌برداری و ایجاد وحدت رویه و انسجام در فعالیت‌های مربوط به این حوزه، تهیه شده است.

البته، با توجه به حساسیت موضوع و لزوم برنامه‌ریزی دقیق برای پیشگیری از چالش‌ها و آسیب‌های احتمالی، توصیه‌نامه حاضر با رویکردی ایجابی و اقناعی، ضمن در نظر گرفتن شرایط فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی دانشگاه‌ها و با تلاش برای به حداقل رساندن سهم برخوردهای تحکمی و انضباطی، تدوین شده و در عین حال در خصوص موارد هنجارشکن که معمولاً معدودی از افراد را شامل می‌شود، راهبردی تدریجی و مبتنی بر هدایت دوستانه و طبیبانه در آن توصیه شده است. گام نهایی این راهبرد، برخورد انضباطی است که در صورت عدم توفیق مراحل متعدد پیشین و عدم همراهی دانشجو در نظر گرفته شده، لیکن ضروری است مسئولین امر نهایت توان و تلاش خود را برای به حداقل رساندن موارد منطبق با این مرحله، به کار گیرند. قطعاً اجرای دلسوزانه و دغدغه‌مندانه راهبردهای ایجابی این توصیه‌نامه، در تحقق این مهم کارساز خواهد بود. بعلاوه، این توصیه‌نامه، جایگزین فعالیت‌های در دست انجام و یا برنامه‌های آتی شما در حوزه عفاف و حجاب نبوده و ان شاءالله طرح‌های خلاقانه، بدیع و فعالانه شما در این موضوع، موجب تعالی فضای فرهنگی و اجتماعی دانشگاه خواهد شد.

نشانی:

تهران شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کد پستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

شماره تلفن: ۸۲۲۳۱۰۰۰

صندوق پستی:

تهران ۱۵۱۳-۱۴۶۶۵

Website: www.msrt.i

Email: info@msrt.ir

با آرزوی توفیق الهی

عبدالحسین کلانتری

معاون فرهنگی و اجتماعی

[نور ۳۰] - قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ
[نور ۳۱] - وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَتَّبِعْنَ غَيْبَهُنَّ عَلَى جُنُوبِهِنَّ ...
به مردان با ایمان بگو: «دیده فرو نهند و پاکدامنی ورزند، که این برای آنان پاکیزه‌تر است، زیرا خدا به آنچه می‌کنند آگاه است.»
و به زنان با ایمان بگو: «دیدگان خود را [از هر نامحرمی] فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که طبعاً از آن پیداست، و باید روسری خود را بر گردن خویش [فرو] اندازند...»

توصیه‌نامه سیاستی و اجرایی پوشش دانشگاهی در دانشگاه‌ها (ویرایش نخست)

ردیف	راهبردها	راهکارها و اقدامات اجرایی
۱	رعایت الزامات نگرشی متولیان و مجریان	۱ پرهیز از ظاهرگرایی صرف (تمرکز بر باور و پوشش عقیقانه به صورت توأمان)
		۲ توجه توأمان به رفتار و پوشش عقیقانه در پسران و دختران (پرهیز از نگاه تک‌جنسیتی)
		۳ پرهیز از نگاه افراطی و تفریطی به حد حجاب در محیط دانشگاه (تعریف کیفیت پوشش بر اساس شرع و متناسب با عرف محیط دانشگاهی)
		۴ تقدم رویکردهای همدلانه بر رویکردهای آمرانه و تحکم‌آمیز (مواجهه هوشمندانه و گام به گام با موارد هنجارشکن)
۲	استفاده بهینه از ظرفیت ساختارها و سازوکارها	تشکیل کارگروه پوشش دانشگاهی (عفاف و حجاب) پیرو مصوبه ۸۲۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی «مجموعه تکمیلی راهکارهای گسترش فرهنگ عفاف و حجاب» اعضاء: رئیس دانشگاه (رئیس)، معاون فرهنگی و اجتماعی (جانشین رئیس)، مدیر کل فرهنگی دانشگاه (دبیر)، مسؤول نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه، معاون آموزشی، معاون دانشجویی، مدیر کل حراست، رئیس مرکز بازرسی و پاسخ‌گویی به شکایات، مسؤول بسیج اساتید، نماینده کمیته انضباطی، نماینده گروه معارف، رئیس مرکز مشاوره و دو نفر از اعضای هیأت علمی مرتبط به صورت داوطلبانه؛ و استفاده از ظرفیت تشکلهای دانشجویی تشکیل این کارگروه بسته به ظرفیت دانشگاه‌ها، در سطح دانشکده‌ها نیز مؤثر است.

۲	استفاده بهینه از ظرفیت ساختارها و سازوکارها	۲	به روزرسانی، اطلاع رسانی و تبیین ضوابط پوشش^۱ در دانشگاه برای همه مخاطبان بویژه دانشجویان نووارد به شیوه های گوناگون: سامانه آموزشی (گلستان)، نصب بنر در ورودی دانشگاه و دانشکده ها و سراهای دانشگاهی، تولید و پخش انیمیشن یا کلیپ در فضای مجازی و مانند آن در خصوص ضوابط؛ درج آیین نامه ها و ضوابط مرتبط در سامانه آموزشی به شیوه ای که موافقت و مطالعه کامل آن از سوی دانشجویان، مورد تأیید ایشان قرار گیرد. با همکاری معاونت های آموزشی و دانشجویی
			تشکیل کمیته هادی و راهبری این کمیته عمدتاً با اعضای غیر حقوقی و اساتید و کارشناسان داوطلب مشاور ذیل کارگروه پوشش دانشگاهی و به منظور اجرا و راهبری بخشی از راهبرد ۶ توصیه نامه حاضر، تشکیل می شود. با هماهنگی معاونت فرهنگی اجتماعی و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها
			تشکیل کمیته معین دانشجویی این کمیته در سطح دانشگاه با هدف مشارکت دانشجویان و استفاده از نظرات، پیشنهادها و توان شکل ها و گروه های دانشجویی در این حوزه تشکیل می شود. با هماهنگی معاونت فرهنگی اجتماعی و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها
۳	تبیین، آموزش و معرفت افزایی	۱	برگزاری کارگاه ها و کلاس های آموزشی در موضوع سبک زندگی عقیقانه با حضور اساتید برجسته برای دانشگاهیان؛ با همکاری نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه و مرکز مشاوره.
		۲	برگزاری دوره ها و کارگاه های آموزشی کوتاه مدت با موضوعاتی چون حقوق، تکالیف و هویت دانشگاهی، آداب و شؤون حضور در کلاس و

^۱ ناظر بر این مصوبات و ابلاغیه ها:

الف) ابلاغیه معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به شماره ۸/۱۶۱۱۴۸ مورخ ۱۳۹۸/۰۷/۰۳؛

ب) مصوبه جلسه ۳۳۱ شورای اسلامی شدن دانشگاه ها و مراکز آموزشی "مجموعه اقدامات عملیاتی برای حفظ و تقویت پوشش و اخلاق حرفه ای، بند ۵"

ج) "آیین نامه انضباطی دانشجویان"، مصوبه مورخ ۱۳۷۴/۴/۲۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی (بند ۳د، ماده ۶)

د) "مصادیق پوشش مجاز و غیر مجاز دانشجویان"، مصوبه جلسه ۱۹۷ شورای اسلامی شدن دانشگاه ها و مراکز آموزشی

ه) "آیین نامه حفظ حدود و آداب اسلامی در دانشگاه ها"، مصوب جلسه ۱۲۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی، مورخ ۱۳۶۶/۵/۱۳.

		دانشگاه، آسیب‌های اجتماعی، مهارت‌های ارتباطی، مقابله با مزاحمت‌های جنسی و... بویژه برای نوورودان؛ با همکاری معاونت، نهاد نمایندگی و مرکز مشاوره.	
	۳	برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با مسائل فرهنگی و آسیب‌های اجتماعی برای خانواده‌های دانشجویان به‌ویژه برای نوورودان در بدو ورود به دانشگاه؛ با همکاری معاونت فرهنگی اجتماعی و آموزشی، نهاد نمایندگی، و مرکز مشاوره	
	۴	برگزاری اردوهای فرهنگی و در نظر گرفتن برنامه‌های جذاب آموزشی و توجیهی در آنها؛ با همکاری معاونت فرهنگی اجتماعی و نهاد نمایندگی	
	۵	برگزاری کرسی‌های نظریه‌پردازی و آزاداندیشی با موضوع عفاف و حجاب؛ با همکاری معاونت پژوهشی و با استفاده از ظرفیت تشکل‌های دانشجویی	تبیین، آموزش و معرفت‌افزایی
	۶	برگزاری دوره‌های تبیینی برای مجریان و متولیان؛ کارگاه‌های آموزشی برای اساتید و کارشناسان داوطلب مشاور (کمیت‌ه هادی و راهبری)، کارکنان حراست که وظیفه شناسایی را برعهده دارند و کلیه افراد حاضر و مؤثر در این فرایند با همکاری معاونت آموزشی	
	۷	برنامه‌ریزی جهت استفاده از ظرفیت اساتید برای اعتلای شؤونات دانشگاهی و اجرای برنامه‌های مناسب جهت تقویت نقش تربیتی اساتید و روحیه شاگردپروری در میان ایشان با همکاری معاونت آموزشی و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها	
	۸	مشاوره و گفت و گو با دانشجویانی که قوانین را در این خصوص رعایت نمی‌کنند با هدف اقناع (گام ششم از راهبرد ۶ همین توصیه‌نامه)؛ با همکاری دفتر مشاوره و اساتید داوطلب	
	۱	حمایت از پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌های مرتبط با هویت دانشگاهی، حقوق و تکالیف دانشجویان، پوشش دانشگاهی، اخلاق و فرهنگ دانشگاهی از طریق فراخوان و اعلام عمومی با همکاری معاونت پژوهشی	مطالعه و پژوهش
	۲	طراحی و اجرای پژوهش‌های کاربردی از قبیل پیمایش، نظرسنجی، فراتحلیل و... در خصوص رصد علمی وضعیت فرهنگی اجتماعی دانشگاه جهت	

۴	مطالعه و پژوهش	بهره‌برداری در برنامه‌ریزی‌ها با همکاری گروه‌های علمی دانشکده‌ها با همکاری پژوهشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی دانشگاه	
		تولید ادبیات جدید و به روز در حوزه عفاف و حجاب از طریق تألیف کتاب، مقاله، نشریه، بروشور و ... با همکاری پژوهشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی مرتبط در دانشگاه/ نهاد	۳
		آسیب‌شناسی و پایش علمی اثربخشی و کارآیی اقدامات صورت گرفته توسط دانشگاه در بهبود وضعیت پوشش و آداب دانشگاهی و ارائه نتایج و بازخورد آنها به کارگروه پوشش دانشگاهی، شورای هادی و سایر مسؤولان دانشگاه با همکاری معاونت پژوهشی	۴
۵	پشتیبانی و ترویج	حمایت از فعالیتهای علمی و ترویجی هیأت‌ها، کانون‌های فرهنگی-هنری، تشکلهای و انجمنهای علمی در موضوعات مرتبط با ارتقاء شؤونات دانشگاهی	۱
		برپایی نمایشگاه‌های پوشش دانشگاهی جهت ارائه الگوهای مناسب پوشش با در نظر گرفتن تنوع فرهنگی، با مشارکت تولیدکنندگان حوزه پوشش با تخفیف‌های مناسب و ظرفیت دانشکده‌های هنر در طراحی مد و لباس با استفاده از ظرفیت دانشکده‌های هنر، تشکلهای دانشجویی و کانون‌های فرهنگی هنری	۲
		مصاحبه با صاحب‌نظران و انتشار دیدگاه‌های آنان در خصوص ضرورت و آثار رعایت شؤون، ارزشها و اخلاق اسلامی در دانشگاه	۳
		با همکاری نشریات و تشکلهای دانشجویی با حمایت معاونت فرهنگی اجتماعی	
		حمایت از تولیدات رسانه‌ای اعم از فیلم، نماهنگ، انیمیشن، تئاتر دانشگاهی	۴
		با همکاری کانون‌های فرهنگی و هنری	
		استفاده حداکثری از ظرفیت فضای مجازی در تبلیغ و اشاعه پیام‌های اخلاقی و آگاه‌سازی مخاطبان با همکاری دفتر مشاوره	۵
		معرفی دستورالعمل‌ها و ضوابط پوشش در دانشگاه‌های دنیا ^۲	۶
		اهداء بسته‌های تبیینی و ترویجی در موضوع شؤونات دانشگاهی به دانشجویان نوورود و خانواده‌های دانشگاهیان	۷

۵	پشتیبانی و ترویج	۸	برگزاری مسابقات کتابخوانی در ترویج شؤونات دانشگاهی با هدف تبیین فلسفه و کارکردهای عفاف و حجاب با همکاری دفتر نهاد و معاونت فرهنگی اجتماعی
		۹	انجام مؤثر و جذاب تبلیغات محیطی با همکاری روابط عمومی
		۱۰	شناسایی و بهره‌گیری از ظرفیت مجموعه‌ها و گروه‌های مردمی و سازمانهای مردم‌نهاد فعال در حوزه عفاف و حجاب در سطح استانی و ملی
		اجرای گام به گام سیاست‌های مواجهه هوشمندانه و مدبرانه با موارد خلاف ضوابط دانشگاه این مراحل، باید به صورت گام به گام و با لحاظ کردن نکات و ظرافت‌های اجرایی آن در هدایت دانشجویان اجرایی شود.	
۶	مواجهه هوشمندانه و مدبرانه با موارد هنجارشکن	۱	گام اول: تشکیل شورای هادی و راهبری به منظور اجرای گام به گام؛ اعضای شورا: مسؤول شورا (معاون فرهنگی دانشگاه یا یکی از اساتید دغدغه‌مند و محبوب به انتخاب معاون فرهنگی و اجتماعی)، معاون دانشجویی، کارشناس/کارشناسان شورا یکی از کارشناسان فعال و محبوب در بین دانشجویان به انتخاب معاونت فرهنگی و اجتماعی، نماینده حراست، اساتید مشاور و داوطلب دارای ویژگی‌های محبوبیت، تخصص، حسن خلق و معاشرت با دانشجویان با معرفی معاونت آموزشی و دفتر مشاوره و بسیج اساتید؛
		۲	گام دوم: معرفی موارد هنجارشکن توسط حراست، اساتید، کارکنان و... به معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشکده/دانشگاه برای راستی‌آزمایی و پالایش.
		۳	گام سوم: تماس با دانشجوی هنجارشکن و دعوت به گفت و گو با ذکر مکان و زمان جلسه بدون اشاره به موضوع از طریق کارشناس آموزش (با هماهنگی شورای هادی و استاد مشاور مربوط)؛
		۴	گام چهارم: طرح موضوع به صورت همدلانه و صمیمانه با دانشجو توسط اساتید مشاور داوطلب کمیته هادی و راهنمایی وی؛ ^۲

^۲ با توجه به اهمیت و حساسیت اجرای گام به گام مراحل راهبرد ۶ لازم است این شورا با مسؤولیت معاون فرهنگی و یا یکی از اساتید مورد اعتماد و همکار با معاونت فرهنگی و اجتماعی تشکیل شود و به منظور پیشگیری از آسیب‌های احتمالی مثل عدم رعایت کرامت دانشجو، عدم امانتداری در خصوص مسائل شخصی دانشجو، پیامدهای احتمالی ارتباط صمیمی استاد مشاور و دانشجو و موارد مشابه، دیگر اعضای آن نیز با دقت و وسواس بالا انتخاب شوند.

۶	مواجهه هوشمندانه و مدبرانه با موارد هنجار شکن	۵	تقدیر کلامی از دانشجو در صورت همراهی و پذیرش، توسط استاد مشاور ^۵
			گام پنجم: در صورت عدم همراهی دانشجو: معرفی به معاونت دانشجویی جهت ارائه آموزش‌های لازم در عین حفظ کرامت دانشجو طبق رویه‌های مشاوره‌ای
			گام ششم: اطلاع‌رسانی به خانواده دانشجو توسط معاونت دانشجویی در صورت تداوم عدم رعایت قانون و ضوابط دانشگاه و دعوت از ایشان برای گفت‌وگوی بیشتر در صورت نیاز ^۶
			گام هفتم: تذکر به دانشجو بر اساس مفاد آیین‌نامه انضباطی و ضوابط پوشش دانشگاهی در صورت تکرار قانون شکنی بعد از طی مراحل پیشین اقناعی و گفت‌وگومحور؛ (هشدار مبنی بر معرفی به کمیته انضباطی طبق قانون) توسط معاونت دانشجویی
			گام هشتم: معرفی دانشجوی قانون شکن به کمیته انضباطی توسط معاونت دانشجویی و اجرای «شیوه‌نامه اجرایی آیین‌نامه انضباطی دانشجویان مصوب وزارتین علوم و بهداشت» برای آن دسته از دانشجویانی که مراحل اقناعی قبلی برای ایشان کارساز نبوده است. ^۷

^۴ نحوه انتخاب اساتید مشاور و شیوه برخورد و تعامل آنان با دانشجو در مرحله گفتگو بسیار حائز اهمیت است. حفظ کرامت دانشجویان و عدم ایجاد تنش و آسیب روانی برای آنان از نکات کلیدی است که باید مورد توجه اساتید مشاور و همکار شورای هادی باشد. در این مراحل با توجه به اینکه ممکن است جلسات خصوصی بین استاد و دانشجو برگزار شود و استاد به ناچار وارد حریم خصوصی دانشجو می شود، آسیب‌هایی پیش‌بینی می شود که به نظر می رسد انتخاب استاد زن برای دانشجوی دختر و استاد مرد برای دانشجوی پسر راهکار مناسبی باشد.

^۵ این جلسه و فضای حاکم بر آن نقشی بسیار کلیدی در تغییر رفتار افرادی که ناخواسته یا ناآگاهانه در این فضا قرار گرفته‌اند دارد، لذا همدلی، فضای مثبت و سازنده و چه بسا، اهدای یک هدیه فرهنگی مناسب که شکلی ماندگار و یادگار داشته باشد، بتواند در تلطیف و اثربخشی آن بسیار مؤثر باشد.

^۶ با توجه به اینکه ممکن است شاهد مقاومت و یا حتی برخوردهای غیرقابل انتظار از طرف خانواده‌ها باشیم، لازم است این موارد در نهایت احترام و با حفظ شوون و به صورت دوستانه مطرح شود.

^۷ شیوه‌نامه اجرایی آیین‌نامه انضباطی دانشجویان، مصوب وزارتین بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و علوم، تحقیقات و فناوری، مرداد ۱۳۹۸ (ماده ۵۱ به طور خاص).